

**SAME
ÄTNAM**

DEN SAMISKA RIKSORGANISATIONEN

Verksamhetsberättelse

År 2021

Styrelsens Verksamhetsberättelse år 2021

Riksorganisationen Same Ätnam fungerar som remissinstans för stat och myndigheter och vi finns representerade såväl nationellt som regionalt i en rad olika samrådsfunktioner. I dessa sammanhang är vår roll att ge röst till det samiska civilsamhället och bevaka och arbeta för de frågor, intressen och rättigheter som berör samer såväl inom som utanför det som kallas kärnsamiska områden. Ett enat och starkt Sápmi är vår målsättning och ambition, och den löpande verksamheten bedrivs av en styrelse samt genom representanterna i de olika organen.

Beskrivning av Verksamhetsåret 2021

Pandemin fortsatte att sätta sina spår i verksamhetens arbete, varpå år 2021 har inneburit få fysiska möten med ett fysiskt möte i Lycksele före landsmötet. Pandemin har dock bidragit till att vi har blivit duktigare på distansmöten och vi har haft många digitala möten. Organisationen har varit med på fler möten än vad vi normalt hinner med på ett år, och vi deltar aktivt bland annat i flera möten/arbetsgrupper.

Angelägna frågor för Riksorganisationen Same Ätnam som styrelsen lyfter vid samrådsförfaranden och andra möten:

Styrelsens strategi är att lyfta behovet av ökade resurser till undervisning i samiska språk för alla åldrar. De svårigheter många föräldrar upplever att samiska barn har vad gäller att få tillgång till undervisning i samiska. Problemet med för få lärare och att det saknas kunskap hos många kommuner om deras skyldigheter gentemot samiska barn. Det saknas också läromedel på de mindre samiska språken.

Vi lyfter också frågan om hur statens, med ursprung i 1928 års Rennäringslag, diskriminerar av samer utanför samebyarna. Vi informerar också om den diskriminering som drabbat och drabbar skogsrenskötseln.

Vi påpekar behovet av ökad kompetens hos myndigheter och beslutsfattare om det samiska samhället, den samiska kulturen och det samiska folket.

Vi menar att mycket av den tid som RSÄ och andra samiska organisationer och representanter har till att lyfta för oss angelägna frågor, upptas av att vi gång på gång får svara på grundläggande frågor om samer, det samiska samhället, kulturen och vår historia. RSÄ menar att det inte är vår uppgift att utbilda de representanter från kommuner, regioner och stat som skall vara "experter". Vi menar att vi skall kunna förvänta oss att den kunskapen skall finnas inom organisationerna.

Vi lyfter det vi uppfattar som en konsekvens av en strukturell rasism mot samer, att de tjänstepersoner och representanter från det icke-samiska samhället mycket sällan är samer.

Vi menar också att det råder en ojämlikhet i villkoren för att kunna delta i samrådsförfaranden och att svara på remisser för en organisation som RSÄ, där det saknas ekonomiska och personella resurser för ett fullvärdigt och jämlikt deltagande. Idag är det ideella krafter som av myndigheter och andra förväntas delta i samråd och förhandlingar samt svara på remisser. Ett deltagande som också är angeläget för RSÄ, medlemmarna och det samiska civilsamhället.

Vi lyfter också den angelägna frågan om återbördandet av stulna samiska föremål och kroppar.

Deltagande i möten och samråd har under 2021 bland annat skett med:

Renmarkskommittén: Här har man tittat på nuläget och alla lagar som rör rennäringen med syfte att bedöma inom vilka delar av statligt ägd mark, dels inom åretruntmarkerna, dels ovanför lappmarksgränsen när renskötsel är tillåten där, som samebyar i förhållande till staten genom urminnes hävd har ensamrätt att upplåta småviltsjakt och fiske. Hittills arbetar man enbart med Lappland.

Sametingets minoritetspolitiska uppdrag inför remissyttrande

Sanningskommissionen:

Förstudie inför sanningskommission med referensgrupp. Syftet var att diskutera kring en rapport med insamlade vittnesmål och annan information från samer och dess historia. Pandemin försvårade dock insamlingen av vittnesmål och annan information, så arbetet fortgår. Efter förstudien som nu är klar har sametinget fått i uppdrag att starta arbetet och processen för sanningskommissionen. Hur arbetet fortsatt ska bedrivas är inte klart.

RSÄ inbjöd medlemmar att träffa Sametingets förstudieansvarig under ett samrådsmöte via Zoom, för att ge våra medlemmar möjlighet att lämna synpunkter och lyfta angelägna frågor.

Samrådsmöte med Skolverket: Samråd gällande de nya kursplanerna, vilka har diskuterats utifrån samiskt perspektiv, där formuleringar i kursplanerna har legat i fokus.

Forum för levande historia:

Vi har vid upprepade tillfällen haft samråd med Forum för Levande historia.

Samrådsmöte om handlingsprogram för bevarande av de nationella

minoritetsspråken: Samråd gällande ökad tillgänglighet till och bättre kvalitet i undervisning av nationella minoritetsspråk. Statens skolverk har som uppdrag att lämna förslag på hur en nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk inom skolväsendet kan organiseras så att undervisningen i språken stärks.

Samrådsmöte med Regionerna: Det är två möten per år. Vi har samtalat mycket om SANKS – avtalet, vilket berör psykisk ohälsa. Det finns ett hälsocenter i Karasjokk, Norge, men ännu inget i Sverige. Kunskapsnätverket arbetar mycket med samisk psykisk ohälsa i Sverige.

Samerådet: Samerådet har två möten per år på olika ställen inom Sápmi/Sábme/Saepmie. Vid dessa möten har bland annat Samernas 22:a Konferens diskuterats och planerats, statistik i Sápmi/ Sábme/Saepmie tagits upp, aktuella samiska frågor, och strategiplan för 2022-2026.

Samråd kring Samernas 22 Konferens/Saami Conference: Pga pandemin beslutades att konferensen skjuts upp till 2022. Förberedelser inför konferensen planerades.

Samråd med Sametinget gällande minoritetspolitiska frågor: Haft dialog ang. minoritetspolitiska frågor såsom språket, vård och omsorg och juridiska frågor.

Samråd Kulturrådet, Kungliga Biblioteket, ISOF, Svenska Filmindustrin, Samiska riksorganisationer: Kulturens kraft. De statliga presenterade vad de håller på att göra och vi kom med tankar och idéer kring samisk kultur. Diskuterade även

kultursamverkansmodellen och framförde nackdelarna med att den är statisk, samt att samiska organisationer och föreningar får så väldigt liten del av den.

Samråd Vindkraftsverk: Förberedande möte inför att man ska skapa en ny vindkraftsstrategi.

Samråd Kulturdepartementet och kulturminister Amanda Lind: Tjänstepersoner och ministern hade möte med en rad samiska organisationer.

Civil Rights Defenders: RSÄ finns representerade i det sk. Samiska expertrådet. I detta expertråd ingår även representanter från andra samiska organisationer och samebyar. En möjlighet att gemensamt, med Civil Rights Defenders i ryggen kunna lyfta frågor som är centrala. En träff med FNs särskilda observatörer har skett under året. Debattartiklar har skrivits. Stort fokus ligger just nu på den ny gröna kolonialismen.

Svenska kyrkans ursäkt till det samiska folket: RSÄ har deltagit i samråd och förberedelser inför kyrkans ursäkt till det samiska folket. Vi har lyft frågor om kyrkans skog, att en ursäkt måste följas av handling samt alla samers rätt, oavsett bostadsort till att få möjlighet att tala samiska med kyrkans personal. Vi har också drivit frågan om respekt för den samiska andligheten och att också trumman bör få en plats i kyrkorummet. Och att ursäkten även måste ske på olika platser inom kärnsamiskt område.

Representanter från styrelsen var på plats i Uppsala i samband med kyrkans ursäktscermoni.

100 år sedan Rasbiologiska institutets inrättande, Centrum för Mångvetenskaplig forskning om Rasism (CEMFOR); Uppsala Universitet: Representanter från styrelsen har deltagit i de förberedande seminarier som anordnats inför uppmärksammandet av inrättandet av Rasbiologiska institutet.

I dessa seminarier har representanter från de nationella minoriteterna och det samiska folket mötts och samtalat kring gemensamma frågor med utgångspunkt i Sveriges rasbiologiska historia.

Projektet Pandemi i Norr, Luleå Tekniska universitet: RSÄ har varit delaktiga i en projektansökan och senare också ett projekt där enskildas erfarenheter och upplevelser av pandemin samlats in. Inom ramen för projektet har RSÄ fått igenom en särskild studie av pandemins påverkan på de samiska kreativa och kulturella näringarna. Ett antal intervjuer har genomförts inom projektet och en enkät har gått ut till samiska slöjdare, konstnärer och designer. Styrelsens för Insamlings- och Sameslöjdstiftelsen Sámi Duodji har haft möjlighet att ge sina synpunkter på frågorna i enkäten.

Länsstyrelsen Norrbottens län: Ett flertal möten i rollen som stiftelsebildare med anledning av den översyn som Länsstyrelsen gjorde av Insamlings- och sameslöjdstiftelsen Sámi Duodji.

Digitala föreläsningar anordnade av RSÄ:

Vi har även under det gångna året hållit föreläsningar digitalt:

”Insamlande och bortförande av samiska religiösa föremål” med Unna Saiva.
”Samisk identitet med slöjden som verktyg” med Ina Omma.
”Sanningskommissionen – medlemmars möte med Sametingets förstudieansvarig”

Duodji/Vätnoe/Duodje/Duöjjie

Oavsett tradition och material är slöjden en central och viktig del av det samiska kulturarvet och identiteten. Att slöjda, bära sin dräkt, njuta av och äga samiska föremål är något som är alla samers rätt, oavsett historia, tillhörighet eller bostadsort. Slöjden är ett språk som tillhör även den som frantagits sitt modersmål och sitt land, och bevarandet av detta viktiga kulturarv är och har alltid varit en hjärtefråga för Riksorganisationen Same Ätnam, varför vi som stöd till våra medlemmar erbjuder slöjdbidrag.

I november 2020 beviljades Silbonah Sámesijdda slöjdbidrag av RSÄ, men p.g.a. pandemin har kursen inte kunnat påbörjas förrän nu 2022.

Verksamhetsåret 2021 – kvantifierat

Medlemmar

Same Ätnams medlemsmatrikel består av 157 medlemmar, varav 15 av dessa är sameföreningar.

Styrelsemöten

Styrelsen hade 11 möten under 2021, varav ett fysiskt i Lycksele.

Valberedningen

Valberedningen hade en del digitala möten, bland annat samtal med alla ledamöter i styrelse.

Stadgeenligt Årsmöte Landsmöte

Årsmötet 2021 hölls både fysiskt i Lycksele, samt digitalt via Zoom lördagen den 11 juni. Appen PerCap användes vid röstning för både fysiska och digitala deltagare.

Förtroendevalda

Rådet i RSÄ omfattar alla förtroendevalda i RSÄ:s styrelse, stiftelser, valberedning, lekmanrevisor samt alla suppleanter.

Konstitutionen av Rådet

2021 bestod Rådet av 31 individer:

Valda utöver styrelsen är fördelade på sammanlagt 8 förtroendeuppdrag:
Samefolket 2 + 2 st, Gaaltje 2 + 2 st, Samiska minnesfonden 1 + 1 st, Samernas Utbildnings Centrum 1 + 1 st, Ájtte 1 + 1 st, Duodji 1st, Samerådet 1 + 1 st, Valberedningen 2 st, RSÄs Styrelse 7 + 3 st.

Språk

Bland de ordinarie förtroendevalda i styrelsen var fördelningen i 2021 års styrelse för de som talar flytande samiska 3 personer och de som talar hjälpligt/lite/inte alls 4 personer.

Genusfördelning

Styrelsen bestod första halvåret av 4 kvinnor och 3 män, samt 3 kvinnor och 1 man som suppleanter. Andra halvåret bestod styrelsen av 5 kvinnor och 2 män, samt 2

kvinnor och 1 man som suppleanter.

Rådet förutom styrelsen bestod av 9 kvinnor och 6 män, ersättare och suppleanter inräknade.